

vych Kotliarevskiyi is a person-cultural symbol of Poltava region and Ukraine. He is a founder of the period of new Ukrainian literature. There are a lot of different scientific works (by Ukrainian and foreign scientists) in the field of literature, culture, history, art, regional ethnography and linguistic that connected with biography or creativity by I. Kotliarevskiyi. The linguistic features of the works by I. Kotliarevskiyi from the point of view of phonetic stylistics are still without detailing scientific researches.

The purpose of our research is to distinguish stylistic functions of occasional and phraseological units in the plays «Natalka from Poltava» and «Soldier-wizard», this purpose includes realization of the next tasks: 1) to describe the specific of phonetic structure of nonce words and fixed phrases in the language of characters by I. Kotliarevskiyi; 2) to select the most frequent vowels and consonants in the different types of occasional and phraseological units.

The main method of our research is continuous sampling method that we used for describing of intentional

nonce words (we selected 68 units: 46 – from the work «Natalka from Poltava» and 26 – from the work «Soldier-wizard»).

It is distinguished the basic stylistic functions of occasional and phraseological units: mostly there are the functions of semantic-stylistic synonyms and phonetic-lexical gradations. It is determined that the most productive expressive means in these plays are phonetic, lexical-phonetic and lexical nonce words; and also idioms that historically coming from Bible and from Ukrainian folk-lore in the context with the alliterations of Ukrainian fricative and affricate consonants [z], [z'], [s] [s'], [zh], [sh], [ch]. Our future researches will focus on more detail studying of phonetic and stylistic resources of the poetical creativity by I. Kotliarevskiyi.

Key words: language of the works by I. Kotliarevskiyi, nonce word, fixed phrase, phonetic and stylistic resources, phonetic and stylistic effect.

Надійшла до редакції 30.08.2019 р.

УДК 821.161.2

Володимир Подрига

«НІДЕ НЕ ЗЕЛЕНІЄ ТАК СТЕП...»: СТРУКТУРА ТА СЕМАНТИКА ЛІТЕРАТУРЕМИ «СТЕП» У ПРОЗІ ВОЛОДИМИРА ЛЕОНТОВИЧА

У статті досліджено структуру та зміст літератури «Степ», створеної в художній спадщині Володимира Леонтовича. Прозаїк, опираючись на фольклор, письменство, увиразнив її етноконцептами «Власність», «Воля», «Життя», «Занепад», «Країна», «Минуле», «Неволя», «Оновлення», «Правда», «Праця», «Родина», що притаманні етнічному мисленню нашого народу, а також образами, пейзажами, деталями тощо.

Ключові слова: література, етноконцепти, мислення, степ, Володимир Леонтович.

Володимир Леонтович відчував духовну спорідненість, нерозривний зв'язок із малою батьківщиною, передовсім Оріхівщиною, що належала до складу Лубенського повіту Полтавської губернії, та Україною, для розвитку яких не шкодував ні сил, ні коштів. У «Спомині утікача» патріотичні думки, особливий погляд на світ він висловив так: «Ми, сільські люде, приростаємо до землі, до рідного краю серцем... Немає для мене на землі кращого куточка,

як мій хутір, немає кращого краю од України. Ніде в світі не голубіє так небо, ніде немає тих кольорів хмарок і повітря, як у нас в червні, ніде не зеленіє так степ, не блищать так роси, не світяться зорі...» [5, с. 262]. Процитовані рядки – свідчення не лише почуття любові до материнської землі, а й літературне моделювання етнічного образу «Рідний край», що структурований концептами «Україна», «Земля», «Степ», «Хутір», тому усимволізовує рай, асоціюється з місцем єднання людини і природи, красою.

Біографи, краєзнавці, літературознавці в Україні й за кордоном висвітлювали перипетії життєвого та творчого шляху талановитого, працюючого й громадськи активного Володимира Леонтовича, вірного сина українського народу, для якого лубенський степ – не лише місце народження, а й центр світу, бо тут дорослішав, мужнів, формував світогляд, перебував у щоденних господарських клопотах, дбав про нагальні громадські справи, створив родину, примножив власність, пізнав мову простолюду, черпав натхнення, писав повісті, оповідання. І це природно, бо, як ствер-

джував Д. Чижевський, степ, його краєвиди впливають на характер нашого народу, передовсім «естетичне і релігійне почуття», «філософічну свідомість» [11, с. 18], тобто формують погляд на світ і місце людини в ньому, стиль поведінки, спосіб життя.

Діяльність прозаїка в рідному краї вивчали Б. Ванцак («Немає на землі кращого куточка...») (1993)), Ф. Погребенник («Володимир Леонтович» (1996)), О. Наконечна («Творчість В. Леонтовича в контексті української літератури кінця XIX – початку XX ст.» (2001)), О. Леонтович («Окрилений Україною» (2008)), В. Подрига («Полтавщина в житті та прозі Володимира Леонтовича» (2011)) та ін. Попри це питання формування етнозумовлених образів у його творах не досліджене.

Мета статті – аналіз літератури «Степ», у якій утілено знання письменника про довкілля, створено його образ, відтворено концепти етнічної картини світу нашого народу. Щоб її досягти, необхідно розв'язати такі завдання: витлумачити поняття «література», вивчити структуру, зміст літератури «Степ», змодельованої в прозі Володимира Леонтовича.

Дослідження ґрунтується на думках О. Потебні про зв'язок мови і мислення, відображення реальності у мистецтві, тезі Ю. Лотмана про «художній простір», що «є моделлю світу будь-якого автора» [6, с. 414], міркуванні Н. Слухай про концепт як «ідеальний образ, що уособлює культурно зумовлені уявлення мовця про світ» [9, с. 108]. Література – це складно структуроване мовно-ментальне й художнє явище, створене письменником, відтворюване читачем, що характеризується етнокультурною специфікою. У ній інтегровано ознаки образу та концепту.

Степ як текст, образ, художній, історіософський феномен, пов'язаний з однойменним концептом, на прикладі творів українських письменників досліджували Н. Заверталюк, Ю. Лебедєв, І. Пупурс, С. Стежко, І. Ткаченко, Н. Чухонцева та ін. І. Ткаченко у праці «Топос степу в новій українській літературі (проза)» (2009) виділила його функції (інформативну, сюжетотвірну, асоціативно-образну, психоемотивну, стилістичну), різновиди (степ-пейзаж, степ-історіосфера, степ-поле бою, степ-філософема, степ-міфологема, степ-символ, степ-палімпсест), складники (артефакти, локуси) [10, с. 16–17]. Однак ні вона, ні інші вчені не аналізували літературу «Степ» у творах Володимира Леонтовича.

Письменники творчо переосмислюють знання про довкілля, формуючи індивідуальні просторові образи світу, складниками яких є концепти, притаманні світогляду українців, – «Природа», «Море», «Ліс», «Степ», «Край», «Сад», «Поле», «Місто», «Село», «Хутір», «Хата», більшість із яких художньо інтерпретують.

Лексикографи зафіксували найбільш поширені значення поняття «степ», що прочитуються в прикладах із фольклору та книжної літератури. У «Словарі

української мови» (1909) Б. Грінченка воно означає місце смерті («в степу погибати»), праці («в степ пшениці жати»), велику за обсягом територію («Степ широкий», «Степ і степ...») [7, с. 202]. Упорядники «Словника сучасної української мови» (1978), зазначили, що степ – «великий безлісий, вкритий трав'янистою рослинністю, рівнинний простір у зоні сухого клімату» [8, с. 686], проілюструвавши прикладами з творів українських письменників, значення аналізованої лексеми в яких відповідає визначенню, тому означає територію («...Степи, лани мріють», «...І пішов степами гук»), а ще – місце відпочинку («Подорожні, зупинившись серед степу, розклали вогонь...»), смерті («Прийде час, і в степах України <...> знайде ворог собі домовину...»). Значно більше уваги лексемі «степ» приділив В. Жайворонок у довідниковому виданні «Знаки української етнокультури» (2006), проілюструвавши прикладами, що розширюють значення: це не лише великий простір, незвідана земля, де немає води і їжі (рівнозначно смерті), а й місце краси, свободи, яке потрібно колонізувати, душа, ворожість, порожнеча, батько, праця [2, с. 579]. Варто підсумувати: ядром етноконцепту «Степ» є значення «велика територія», периферійними варто вважати мовні формули «місце смерті», «місце праці» тощо.

У досліджуваних творах найчастіше моделюється концепт «Степ», що пов'язаний із концептами «Хутір», «Село», «Місто», «Дорога» та структурує в процесі охудожнення мегалітератури «Рідний край».

Д. Донцов уважав, що степ – важливий чинник світогляду українських письменників, котрий впливає на думки, спосіб мислення, художній задум [1, с. 443]. Ця теза підтверджується на прикладі писемної спадщини Володимира Леонтовича, у більшості творів якого мовиться про лубенський степ, що є частиною полтавської рівнини. Література «Степ», створена в його прозі, сформувалася під впливом національного фольклору та письменства, тому в ній за допомогою зображально-виражальних засобів, ремінісценцій, алюзій відтворено специфіку мислення нашого народу, майстрів слова, самого прозаїка, його знання, досвід, набуті в процесі життєдіяльності. Степоцентризм – невід'ємна риса художнього мислення аналізованого автора.

Володимир Леонтович, структуруючи літературу «Степ», відтворив особливості однойменного етноконцепту. Уважаючи природний об'єкт чималою територією, за допомогою епітетів митець увиразнив розмір («безкрай... степ», «великі степи», «неоглядний степ», «просторі степи», «широкий степ»). Водночас неосяжний простір рівнини він підкреслив метафорами («розлігся степ широкий», «хвилюється широкий степ», «степ зникав за обрієм», «серед голого степу») та дієприкметником «загублений» («місто

причаїлося, загублене серед степів», «загублений серед степу станції»). Створюючи образ степу, прозаїк наголосив на його безмежності, бо «губиться ген-ген у сивій далечині» [3, с. 244], величавості й незорості, адже, порізаний на ниви, він «зникав за обрієм» [4, с. 88]. Важливу роль у формуванні безкрайності реального об'єкта простору відводиться запозиченим уснопоептичним кліше, як-от: «...степів до його [села] належало – і оком не скинеш, і конем не об'їдеш: степи, як дим, скрізь довкола сивіли, мов нема їм і краю» [3, с. 65]; прийомам міфологізації, зокрема метафорі («...розлігся неоглядний степ» [3, с. 326], «...хвилюється широкий степ...» [3, с. 244]); епітету («серед голого степу» [4, с. 200]), за допомогою яких степ зображено так, як його сприймали хлібороби.

Уявлення письменника про безмежний / широкий степ тісно пов'язане з баченням України (нехай і поневоленої), що, на його думку, простягається «від Києва аж до моря» [3, с. 64]. Оповідач твору «Самовбивець» визнає, що він – житель «степової країни» [4, с. 174]. Усе це дає підстави вважати концепт «Країна» складником літератури «Степ».

Відповідно до національної літературної традиції, передовсім творчості Тараса Шевченка, Володимир Леонтович сприймав степ не лише чималим простором, а й непідвладним нікому об'єктом, осередком свободи, змагання, про що свідчать такі мовні форми, як «степ широкий та вільний» [3, с. 64], «по широких степах широка воля жила» [3, с. 65], завдяки яким нагадував уярмленим російським царизмом землякам про минуле, передовсім часи польсько-шляхетського панування в Україні, про Козаччину, спонукав плекати думки про свободу, за яку попередники боролися та помирали. Про ті героїчні й криваві часи він висловився в повісті «Пани й люди», створивши ідеалізований образ свободолюбних, войовничих дідів – «величних оборонників волі», які, йдучи «вмирати за правду», «раділи, мов на весіллі», і яких зрадили «гнилобоккі нащадки», бо проміняли правду на гроші [3, с. 65]. Тому концепти «Воля», «Правда» – складники аналізованої літератури.

Чимало уваги Володимир Леонтович приділив історії лубенського степу, шкодуючи, що на початку ХХ ст. він перестав відігравати важливу суспільно-формульовану роль, поступившись місту. Персонаж новели «Vismajot» так міркує над проблемою змін: «Вам буде жаль тоді не за степами вже, а за зламаною... площею дахів великого города і за життям того городу...» [4, с. 201]. Розуміючи, що переміни неминучі, прозаїк неодноразово опрацьовував тему історії рідного степу, боротьби та праці предків, діяльності сучасників, задумувався над важливим питанням позитивного уявлення минувшини й негативного бачення теперішнього, зазначаючи, що «людям усе минуле мило, бо лихе, що пережилося,

забулося; сучасне ненависне, бо його треба терпіти, а будуче страшне...» [4, с. 201]. Проте ці міркування не завадили правдиво висвітлити історію рідного краю, передбачити сутужне й горьоване майбутнє земляків після 1917 року.

Опрацьовуючи тему минувшини, наповнюючи змістом аналізовану літературу, письменник оповів про дохристиянські часи, свідками яких уважав могили, насипані давніми жителями [3, с. 113–114], тоді, як і в середині ХVII ст., степ не перебував у власності, не оброблявся. Інтерпретуючи давню історію, за допомогою епітетів «степ неораний», «давній степ», «на дикі степи», висловлюванню «як колись-то на наших степах...» [3, с. 113] він створив образ необжитого простору, де здіймались «вежі половецькі» [4, с. 242], проходили чумаки, полювали мисливці.

На думку прозаїка, новий період історії лубенського степу розпочався після Хмельниччини, коли козаки поселились на місці, «де тепер Клепачі» [3, с. 65], поблизу якого росли дуби та простиралася велика територія. Особливості заселення краю – це історія хліборобської праці козаків, спільних громадських справ, прибутків, безкорисливості, бо «недорого й брали – не так за сіно, як за працю», тому «степ той звався вільний, козачий і належав клепацьким людям» [3, с. 65]. Продовжуючи розповідь про рідний край, автор додав, що згодом з'явилися нові села, куди поміщики переселяли для праці кріпаків, степом заволоділи чужинці, витіснивши й закріпачивши перших поселенців. Як переконаємося, концепти «Минуле», «Життя», «Воля», «Праця», «Власність», «Безкорисливість», «Обман», «Неволя» – складники літератури «Степ».

З історією лубенського степу пов'язана діяльність роду Леонтовичів. В оповіданні «З життя моєї баби» автор зосередив увагу на особливостях розташування маєтку «бунчукового товариша» в Орхівщині, ландшафті, господарстві, умовах праці та збагаченні предків. У літературі «Степ» він утілює художньо переосмислені родинні перекази, власні спостереження. Так, сюжет оповідання «З життя моєї баби» засновано на розповідях про господарювання баби Катерини Андріанопольської, а в повісті «Дитячі і юнацькі роки Володі Ганкевича» – діяльності батька. У цих творах сформовано концепти «Минуле», «Праця», «Власність», «Родина».

Водночас у доробку Володимира Леонтовича створено образ сучасного йому лубенського степу, передовсім початку ХХ ст., що змінювався під впливом технічного прогресу. Формуючи концепти «Занепад», «Оновлення», автор завдяки зображеним численним пейзажам незайманого простору та оповідам про залізницю, будівництво заводу протиставив образу аграрного степу аграрно-промисловий. Ось як мовив про перетворення, пов'язані з освоєн-

ням рідного простору в останній чверті XIX ст., введенням нових технологій праці тощо: «Степи розорувалися. Ще ходили по степу табуни коней та шматки худоби, ще стояли скрізь по ньому скирти сіна, та все частіше почали здійматися між ними ожереди соломи, і дні табунів худоби були полічені...» [5, с. 23]. Через перетворення в суспільстві змінювався уклад життя рільників, частина з яких пристосовувалася до нових умов, продавала маєтки.

Опрацьовуючи тему прогресу й нищення степу, літератор оповів не лише про переміни в суспільстві, а й про екологічні проблеми, пов'язані із життєдіяльністю людей, технічним поступом. Герой новели «Vismajor», Сергій Дмитрович, негативно ставиться до новацій: «Люди нищать усе, занастали і степ, і його красу, пустили бігати тут те страшидло (потяг. – В. П.) <...>, порозлазилися по всьому степу з своїми смітниками та винищили усе інше створіння...» [4, с. 201].

Але степ, що постійно оновлювався, мало змінювався. Через це він змальований символом безлюдності, глушини, де жити в усі часи було важко. Формуючи образ степу, увиразнюючи концепт «Небезпека», прозаїк говорить про минуле, коли «од степів неспокій був» [4, с. 79], переховування в малозалюднених нетрях гайдамаків, які «обмежувалися <...> дрібним грабуванням» [4, с. 273]. Наголошуючи на соціальній нерівності, чварах, історичних, природних процесах, він інтенсифікував і концепт «Лихо», що прочитується в епізодах про закріпачення козаків («Пани й люди»), пожежі («Ворохобня», «Дитячі і юнацькі роки Володі Ганкевича»), пограбування комуни, страту комуністів («Ворохобня»), спалення економій, убивства («Гинуть мрії»), посухи («Хроніка Гречок») тощо.

У творах степ змальований центром світу, життя, формування хліборобських традицій, збереження пам'яті про минуле. Його частина – власність персонажів. Причетність до нього земляків Володимир Леонтович увиразнив займенниками, тому вжив такі мовні форми, як «по наших степах», «на вашому степу», «мій степ», «на своїх степах», «батькового степу», «на панському степу».

Концепт «Власність» автор увиразнив не лише зазначеними вище словосполученнями, а й розповідями про придбані персонажами частини орної землі, що звалися «степки». Найяскравіше ця особливість виявляється в повісті «Пани й люди», оповіданні «З життя моєї баби».

У творах степ – не лише власність, а й місце праці, тому літератор створив образи персонажів, підкресливши таку рису їхнього характеру, як працьовитість, а також бажання реалізувати себе. Активними зображені і власники маєтків Олександро, Гриць («Пани й люди»), Демид Мехтодович («Ворохобня»), Михайло Павлович («Дитячі і юнацькі роки Володі Ганкевича»), Катерина Степанівна («З життя

моєї баби»), і прості хлібороби Редько Стукало («Ворохобня»), Галька, Павло, жниці, косарі («Пани й люди») тощо.

Також Володимир Леонтович наголосив, що для хліборобів важливим є не лише бажання і вміння працювати, а й перейняті від предків досвід, знання, таємниці землеробства. У повісті «Дитячі і юнацькі роки Володі Ганкевича» поміщик Михайло Павлович радить синові придивлятися до землі, спостерігати за природними процесами, що підкажуть, де який хліб варто сіяти [4, с. 23]. Саме так навчав батько, Микола Павлович, Володимира Леонтовича азів рільництва, що й було охудожене ним згодом. Варто додати, що в інших творах літератор також опрацьовував мотив власної причетності до степу, хліборобства, наприклад, у новелі «Vismajor» створив автообраз Василя Даниловича. Переконаємося, що концепт «Власність» тісно пов'язаний із концептами «Працьовитість», «Знання», «Досвід», котрі структурують літературему «Степ».

Олітературнюючи власні знання про рідний край, Володимир Леонтович створив образ степу як місця, де відбуваються різноманітні події, – бродять, бігають, працюють, полюють, усамітнюються, відпочивають, навчаються, розважаються, носять корогви персонажі, палає вогонь, знаходять мерця тощо. Тому його функція переважно інформаційна.

Уявлення прозаїка про степ змінювалося із життєвим досвідом, тому в повісті «Абдул-Газіс» події відбуваються в «дейламських» (очевидно, кримських) просторах, у творі «Дитячі і юнацькі роки Володі Ганкевича», новелі «Vismajor» – не лише в полтавському, а й катеринославському обширі, що змальовані детально.

Охудожений образ степу значно складніший, деталізований типовими топосами, локусами, увиразнений пейзажними малюнками, завдяки чому індивідуалізується, розрізняється. Так, «безкрайї, спалений сонцем» південний степ розташований у передгір'ї; навесні він зеленів оксамитовими травами, а влітку «половів, наче глиняна пустеля»; на порепаній землі ріс молочай, дикий мак [3, с. 325]; жителі окультурювали його, створюючи «сади, арики, степи, міста, закрашені стрункими мечетями і баштами...» [3, с. 301–302]. Ці деталі вказують на зображення кримського степу, названого дейламським.

Східно-катеринославський степ у творах Володимира Леонтовича також змальований по-особливому. Це безкрайї малозалюднений простір, ознакою якого є «горбуватий краєвид», «червоні глеюваті, крейдяні білі й сіруваті шпилі», бідна вигоріла рослинність, «прозоре та розпечене» повітря, Донець, дубовий гай, жовті піски [5, с. 57]. Змалювавши його в повісті «Дитячі і юнацькі роки Володі Ганкевича», автор зізнався, що віддає перевагу полтавській рів-

нині, укрітій «яскравою рослинністю, з повітрям, пронизаним ніжним та лагідним блиском, з м'якими барвами небосхилу...» [5, с. 57]. Однак це не завадило йому в новелі «Vismajor» увиразнити образ катеринославського степу весняним і осіннім красвидами, завдяки яким підкреслено красу, а також безмежність.

Доповнюють літературему «Степ» пейзажі лубенської рівнини в різні пори року, що виконують роль місця дії персонажів, тла, на якому розгортаються події. Часто змальована природа увиразнює настрої персонажів, тому є засобом психологізації. Її красу, неповторний вигляд Володимир Леонтович створив за допомогою епітетів, порівнянь («зелені... степ», «жовтаво-зелено-сірий степ», «по темних... степах», «вигорілими степами», «степи, як дим, скрізь довкола сивіли», «рівний, як стіл, степ»).

Пейзажі лубенського степу створено переважно в повістях, тому вони розлогі, увиразнені палітрою кольорів, ускладнені безліччю деталей, передовсім топонімами, гідронімами (Клепачі, Сула, Хорол), топосами, локусами (залізничні станції, ріки, могили, долини, озерявини, балки, яри, садки, хутори, гаї, скирти, пеньки, пущі, криївки, чорний ґрунт), рослинами (терен, глід, бузина, шипшина, бур'ян, молоде дерево) тощо. Варто додати, що під впливом змін у суспільстві відбувалося переосмислення простору, тому Володимир Леонтович зобразив не лише хліборобські, а й промислові пейзажі. Так, у новелі «Vismajor» створив образ окультурюваного людиною простору, де будується завод.

Отже, літературема «Степ» у творах Володимира Леонтовича формується під впливом його хліборобського світогляду, знань, досвіду, ґрунтується на уявленнях нашого народу, письменників-попередників, передовсім романтиків, про рівнину. У ній прозаїк відтворив особливості однойменного етноконцепту, зобразивши великою територією, свідком минулого, місцем праці, власності, рідше – відпочинку, смерті, лиха, небезпеки. Важливими складниками літератури «Степ» є концепти «Безкорисливість», «Власність», «Воля», «Досвід», «Життя», «Занепад», «Знання», «Країна», «Минуле», «Неволя», «Обман», «Оновлення», «Правда», «Праця», «Працьовитість», «Прибуток», «Родина», у яких акумульовано культурно зумовлені знання з історії нашої держави, розвитку степу, буднів осілих козаків, діяльності лубенських селян і членів родини Леонтовичів, а також сучасного авторові процесу занепаду аграрного степу, перетворення на аграрно-промисловий. Тому степ асоціюється з країною, місцем життя і праці, боротьби за свободу і правду, поневоленням, плеканням хліборобських традицій, збереженням пам'яті про минуле. Доповнюють аналізовану літературему художні образи лубенського (полтавського), східно-катеринославського, дейлам-

ського (кримського) степів, увиразнені пейзажами, типовими подробицями, притаманними топосами, локусами. Вони виконують функцію місця дії персонажів, тла, на якому розгортаються події, а також є засобами психологізації.

Література

1. Донцов Д. Микола Хвильовий / Дм. Донцов // Твори в п'ятьох томах / М. Хвильовий. – Нью-Йорк, Балтимор, Торонто : ОУП «Слово», УВ «Смолоскип» ім. В. Симоненка, 1986. – Кн. 5. – С. 439–463.
2. Жайворонок В. Знаки української етнокультури : словник-довідник / Віталій Жайворонок. – К. : Довіра, 2006. – 704 с.
3. Леонтович В. Зібрання торів : у 4 т. / Володимир Леонтович. – К. : Сфера, 2004. – Т. 1. – 356 с.
4. Леонтович В. Зібрання торів : у 4 т. / Володимир Леонтович. – К. : Сфера, 2004. – Т. 2. – 356 с.
5. Леонтович В. Зібрання торів : у 4 т. / Володимир Леонтович. – К. : Сфера, 2005. – Т. 3. – 336 с.
6. Лотман Ю. Проблема художественного пространства в прозе Гоголя / Ю. М. Лотман // Избранные статьи в 3 т. / Ю. М. Лотман. – Таллин : Александра, 1992. – Т. 1. – С. 413–447.
7. Словарь української мови : у 4 т. / упоряд. Борис Грінченко. – К. : Наук. думка, 1997. – Т. 4. – 564 с.
8. Словник української мови : в 11 т. [ред. кол. : І. К. Білодід та ін.]. – К. : Наук. думка, 1978. – Т. 9. – 916 с.
9. Слухай Н. Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні / Н. В. Слухай, О. С. Снітко, Т. П. Вільчинська. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2011. – 367 с.
10. Ткаченко І. Топос степу в новій українській літературі (проза) : автореф. дис. ... канд. філол. н. : спец. 10.01.01 – «Українська література» / І. А. Ткаченко. – Кіровоград, 2009. – 22 с.
11. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні / Дмитро Чижевський. – Прага : Україн. громад. видавн. фонд, 1931. – 175 с.

Volodymyr Podryga

«NOW HERE THE STEP IS SI LOOKING GREEN»: STRUCTURE AND SEMANTICS OF LITERATUREM «STEP» IN VOL. LEONTOVYCH'S PROSE

Art evolution, structure and semantics of literaturem «Step», that is a part of unrepeated art world picture of writing heritage of Ukrainian literator Volodymyr Leontovych is disclosed in the article. On his art works examples it is ascertained that literaturem is traditional art image in which are embodied any mentality-culture signs (images, archetypes, universalities, stereotypes, con-

cepts, ideologems, symbols et.s.). As any other Ukrainian writer he originally perceived, pictured and modeled the world around with descriptive-expressive means depicted peoples, objects of environs and socium, phenomenon's of nature, versions of historic past and contemporaneous with him life of his compatriots. In addition to this he appealed to the people memory incarnated in folk-lore and writers writings and represented much constants of national culture, giving to them new sense shades and interpreted and generated mites, ideologues of his time as well. The authors resting on folk-lore sources, Ukrainian literature, first of all his predecessors works, his own observation, knowledge made art version of literaturum «Step», profited it by ethnoconcepts «Nature», «Field», «Farmstead», «Family», «Possessions», «Course of

time», «Will», «Past time», which are peculiar for ethnic and national mentality of our people. It is structured with ethnoimages, archetypes, universalities, symbols as well and has folk-lore, mythological, literature pretext. This attests that authors world-outlook was akin to collective conscience of the Ukrainians, that his creative power developed accordingly to oralpoetic and literature traditions and is important for readers and investigators because is a source of individual authors style sectors and development peculiarities of national writings, history, culture, spirituality of our people learning.

Key words: literaturum, ethnoconcepts, step, mentality, Volodymyr Leontovych.

Надійшла до редакції 17.11.2019 р.

УДК 821.161Фащенко:929:001.89

Валентина Саєнко

НАУКОВА ТВОРЧИСТЬ ЯК MODUS VIVENDI ПРОФЕСОРА В. В. ФАЩЕНКА

Працю присвячено осмисленню наукових досягнень у поступі україністики як спеціальної галузі сучасної філології лауреата Шевченківської премії професора В. В. Фащенко. У підґрунтя дослідження покладено ідею теоретичної значущості думки-судження – філософії чину (вчинку) (М. Бахтін).

Артистизм і повнота уваги до історії творів і їхніх авторів є сутністю наукового світу Професора, якому Бог подарував ясність мислення, проникливість у прихований світ речей і «словопівство» (за власним його означенням, висловленим на 70-літньому ювілеї 5.01.1999 р.); у якому парадоксально зійшлися радість єднання з усіма, кому це слово було подароване, і смуток підсумку. По-особливому чіткий і організований, Василь Фащенко вмів шанувати лад у собі й культивувати його у своїх учнях, бути «натягнутою струною», на якій обов'язково прозвучить гармонійна мелодія, сповнена багатозначного смислу, щедро переданого іншим.

Ключові слова: персоналізована історія науки, Одеська літературознавча школа, наукова творчість як спосіб життя, В. В. Фащенко.

Василь Васильович Фащенко і як людина, і як учений, 90-ліття із дня народження якого припало на 2019 рік, був наділений багатьма чеснотами, світло від яких продовжує еманувати двадцять літ після тра-

